LLEGENDA DE LA MALAVELLA

La llegenda de la Malavella se situa a l'indret màgic de l'ermita de Sant Maurici i el Castell de la Malavella, lloc on es va vèncer a la senyora feudal, una dona vella, dolenta i misteriosa, per alliberar el poble de Caldes dels impostos i de la por davant la desaparició constant dels seus infants.

Segons diu la llegenda, la bruixa de la Malavella tenia un pacte amb el diable mitjançant el qual podia mantenir el poder econòmic sobre els vilatans, però sempre i quan cada nit sopés el cor d'un nen petit.

Gràcies a un xicot foraster, en Maurici, que va anar a trobar feina en el castell de la senyora, es va descobrir el terrible secret d'aquesta bruixa feudal. Una nit, li donà per sopar el cor ranci del seu servent geperut, que la debilità, i així el poble de Caldes va foragitar aquesta mala vella qui mai més va tornar a vila.

És per aquest motiu que a Caldes de Malavella recordem, cada últim dissabte d'abril, el nostre passat més fosc personalitzat en la figura d'aquesta senyora feudal, malvada, la bruixa Malavella.

Dada real: es té constància documental del Castell de la Malavella el 1054 arran d'una escriptura de terres feta per la Comtessa Ermessenda. Se l'esmenta com a "castro vetulo". Tres anys més tard, el 1057, es tornen a tenir notícies del Castell "castro quod dicunt Malavela" en un jurament fet a la Comtessa Almodis, muller del Comte Ramon Berenguer I.

FESTA DE LA MALAVELLA
CADA ÚLTIM DISSABTE D'ABRIL
(Activitats tot el cap de setmana)

La Festa de la bruixa Malavella va néixer fruit de diverses voluntats i iniciatives de recuperar i promocionar la llegenda de la Malavella, i lligar-ho així amb el món imaginari i ocult. Durant tot el cap de setmana es programen activitats que giren entorn la llegenda, els gegants i l'indret de Sant Maurici. A la tarda se celebra una dansa on es representa la llegenda i on hi participen més d'un centenar de caldencs (grans i petits) i fins a la una de la nit se celebra el Mercat Nocturn Esotèric, un mercat de parades de màgia, tarot i esoterisme.

Lloc: Plaça de l'Ajuntament i carrers contigus. Ermita de Sant Maurici i castell de la Malavella

LLEGENDA DE SANT MAURICI

Cada 22 de setembre se celebra l'aplec dedicat a Sant Maurici i encara hi ha qui se'n recorda de quan una mà de fusta, simbolitzant la que va perdre en el seu martiri, era besada pels fidels. D'aquesta mà que els nostres pares i avis veneraven se'n contava una història.

En una ocasió, una terrible sequera es ve estendre sobre els boscos, prats i conreus dels voltants. Els pous s'assecaven, els estanys es convertien en fang i la pagesia veia morir el bestiar. El blat, l'ordi, els arbres i els matolls es marcien. Les cigales i els insectes s'amagaven tristos en veure com la desgràcia s'emportava tants béns.

Una dona fosca i tenebrosa havia sentit a parlar dels miracles dels sants i va voler convèncer als vilatans que totes les desgràcies que assolaven el poble havien estat provocades per un màrtir de molta anomenada: Sant Maurici. Aplegada al Puig de les Ànimes, una munió de gent assistí tota encuriosida a la cerimònia que aquella dona malèfica havia organitzat per foragitar la sequera: dins d'una gran olla bullent llençà una mà de cera, fent creure a tothom que es tractava de la del sant, per demostrar que d'aquí venien els patiments. La força d'ebullició va fer tombar l'olla i les flames s'apoderaren dels matolls i les herbes seques devastant boscos, camps i masos amb el seu crepitar ferotge. Llavors, de manera inesperada, el cel es cobrí de núvols negres i la pluja començà a regar la terra amb violència: les rieres i els pous es van omplir fins a vessar i els conreus aviat van quedar negats; la gent corria a refugiar-se a les cases per por de ser arrossegada per les aigües desfermades tancant portes i portals.

Just allà on el foc s'apagà hom veié una mà de fusta en senyal de benedicció de l'indret. La gent va creure que era la mà de Sant Maurici i per aquest motiu el poble es convertí al Cristianisme.

APLEC DE SANT MAURICI
22 DE SETEMBRE

Sardanes, parades d'artesania, arrossada popular i tradicional ball de l'Hereu Riera. Un dels aplecs més antics de Catalunya, i diada en la què els caldencs en grups es dirigeixen a l'ermita per passar el dia en companyia d'amics I familiars.

Lloc: Ermita de Sant Maurici i castell de la Malavella

L'HEREU RIERA

Prop de l' ermita de Sant Maurici es troba la masia de Can Riera, i una antiga tradició diu que la popular dansa de l' Hereu Riera s' originà en aquest indret...
Diu que l' Hereu Riera, ric propietari de Llançà, assistí una vegada a l' aplec de Sant Maurici de Caldes de Malavella. Mentre ballava amb unes belles donzelles selvatanes, l' avisaren que la seva promesa estava malalta de mort. L'home va córrer al costat de l' estimada i fervorosament demanà al Sant Crist, que presidia la cambra de la noia, que la guarís. Diu que això donà lloc als típics passos de la Dansa de l'Hereu Riera.

Per a Sant Antoni
grans balles hi ha.
Per a Sant Maurici
tot el poble hi va.
Tra la-ra-la, tra-la-ra-la
tra la-ra-la-là.
N' hi van tres donzelles,
són de l' Empordà,
l' una diu a l' altra:
-I a tu, qui el traurà?
Anem donzelletes,
anem a ballar,
que l' Hereu Riera
ens hi farà entrar.
La primera dansa
la' n treu a ballar,
la segona dansa
la nova arribà
Perdonin senyores
que me n' haig d' anar,
que la meva amada
a la mort n' està.
-Déu vos guard, Maria,
Maria, com va?
-Per a mi, Riera,
molt malament va.
Se' n gira d' esquena,
a l' església se' n va.
Davant d' un Sant Cristo
se 'n va agenollar.
-Senyor, que m' ajudi
si em vol ajudar,
que em torni l' amada
que a la mort n' està.
Al cap dels nou dies
Maria es llevà,
a les tres setmanes
es varen casar.

ELS GEGANTS DELS TRES PUJOLS

Al Caldes de l'època romana, anomenat Aquae Calidae, ja hi havia tres pujols d'on rajava aigua calenta; el Puig de les Ànimes, el Puig de Sant Grau, i el de les Moleres. I els romans foren els primers en aprofitar aquestes aigües i les seves virtuts miraculoses. Però al caure l'imperi romà, s'entrà en una època d'inseguretat i d'invasions, que obligà els caldencs a resguardar-se a les muntanyes, temporalment. Abans de fer-ho, però, enviaren de la península Itàlica una parella de gegants que fessin de guardians per a tenir cura de les seves emergències hidrotermals.

Mentre que les invasions dels bàrbars del nord passaren de llarg, els sarraïns, més coneixedors dels valors màgics i terapèutics de les aigües, intentaren apoderar-se'n. La presència dels nostres gegants, fidels guardians de les aigües i dels pujols, atemorí inicialment els musulmans, els quals, idearen una estratagema per a contrarrestar-la. Portaren del bell mig d'Àfrica una brívia, monstruosa i ferotge, per atemorir els nostres gegants. La brívia va aconseguir arrabassar el primer pujol, el de les Ànimes, i els gegants iniciaren el contraatac. La geganta posar en joc la gràcia i la bellesa per encaterinar la brívia, i el gegant se serví del diàleg raonat, mesurat i contemporitzador, amb arguments de legalitat i pacifisme. Tot fou en debades. La brívia persistí en el seu intent d'apropiar-se dels altres dos pujols.

I aquí és quan l'atzar i la naturalesa es decantaren de part dels caldencs. Quan la brívia posà el peu en el tercer pujol, un gran terratrèmol obrí una gran escletxa en el terra precisament on hi havia la temuda bestiola que sortosament davallà fins al centre de la terra.
I gràcies als gegants romans de Caldes, i a la força de la naturalesa d'on sorgeixen les aigües termals, podem gaudir encara avui de les meravelloses aigües calentes de Caldes.

LA LLEGENDA DEL GEGANT DEL PI D'EN LLIMONA

Tracta una llegenda popular que diu que és precisament el pi del gegant del pi, que fou llançat amb força pel referit gegant barceloní, com a demostració de valentia i ardidesa, i que va venir a caure en aquest indret de Caldes on encara avui resta solemne i esplendorós, com a prova de la bravura i de la fortalesa del gegant.

DITES I REFRENYS DE CALDES

"Vés a Sant Maurici a deixar el vici"
"Hem arribat a Franciac, els goigs venim a cantar; si voleu saber qui som,els poc-modos de Campllong"
"Aigua calenta i veta apretada, sangria encertada"
"No mengis fruita passada ni beguis aigua parada"
"Si menges pa calent no beguis aigua, que és dolent"
"No és bona l'olla amb aigua sola"
"D'aigua freda i pa calent, el ventrell se'n ressent"
"Les figues volen aigua; les peres i el meló, el vi felló"
"El bon vi fa sang i l'aigua fang"
"El vi d'Arbúcies, el pa d'Osor i l'aigua de Caldes"
"L'aigua de Caldes cura les panses, els ulls de poll i els mals de panxes"
"L'aigua de Caldes ajuda a passar els mals i les recances"
"Aigua de Caldes, aigua de roses i malves"

Malavella't!
Caldes, vila termal

AJUNTAMENT DE CALDES DE MALAVELLA

vila termal
CALDES TURISME DE MALAVELLA

ELS BANDOLERS, EL CAMÍ RAL I LA CREU DE LA MÀ

El Camí Ral era la via de comunicació més important entre França i Barcelona, i en el seu pas per Caldes es bifurcava en dos camins, el d'interior i el de marina, en el punt que s'anomena La Creu de la Mà.

"LA FOREST MÉS PERILLOSA DEL PAÍS"
Així és com anomena el viatger Thomas Platter al s.XVI els boscos de la Thiona i de la Creu de la Mà, en el seu pas pel Camí Ral. Les descripcions posteriors no són gaire més benèvoles; en el millor dels casos parlen de "solitud" i quasi sempre de "boscos pregons" i "espesses suredes".

Pi i Maragall fa referència el 1842 d'un fet incrustat a la memòria del lloc, i ens narra la feta d'uns bandolers que es posen a fer d'hostalers : "Al salir el viajero de esta casa fatal, caminaba muchas veces a una muerte pronta e irresistible... se entregaba la víctima al mismo verdugo que debía acompañarle al lugar del sacrificio. Esta trama era horrible."

Prudenci Bertrana dins les Proses bàrbares "*Allí en l'antigor el camí esdevenia perillós al vianant, des d'aquell lloc el camí era infestat de colles de lladregots i trabucaires ardits i cruels que segrestaven, robaven i maltractaven qui els venia de grat... I concretament, la Creu de la Mà no tenia pas un aspecte gaire tranquil·litzador...per quin dels dos camins calia decidir-se? (...) hauria estat igual. Fos la que fos, de les dues rutes, l'escollida pel viatger irresolut... l'esperava la mateixa aridesa, el mateix desconhort, la mateixa successió de boscúries i llocs imposants, l'aspecte dels quals solament res de bo no prometia... no hi havia més remei que lliurar-se al destí en cos i ànima".*

Per a ell, la "M" que corona la Creu de la Mà no designa el camí de marina, sinó la mort i el martiri.
De la mateixa manera, la mà que corona l'altre braç de la creu podria ser que fos la reproducció d'una mà real, que un grup de bandolers hi hauria penjat com a senyal d'alerta indicant (a viatgers o a d'altres bandolers) que aquell era el seu territori i el preu que haurien de pagar si s'hi endinsaven.

LA MARIETA SALADA

Sempre ha fet gràcia que l'escut del nostre poble exhibís una senyora nua prenent un mineromedicinal bany d'aigua calenta. La casualitat, la tafaneria i les veus de l'experiència han forçat que puguem afirmar que la noia en qüestió existí realment.

La dona de l'escut es deia Marieta, i li deien, per la seva simpatia i salero, "la salada". Va néixer a Sitges l'any 1915. La seva figura va sortir de l'anonimat en aparèixer en unes golfes un quadre on hi era pintada; el primer pensament fou que era una representació de l'escut de Caldes, però es diu que era tot el contrari.

Es diu que el quadre va ser plasmat l'any 1934 per un pintor sense fortuna que es guanyava la vida fent de cambrer en un dels Balnearis. Es deia Rafel Rams, però li deien "Litu". En Litu era un autèntic bohemi, jugador, bevedor, renegaire i, sobretot, conquistador. La Marieta, "la salada", era una mossa d'una casa pobra de Sitges que va arribar a Caldes el 1932 per llogar-se com a minyona a la torre modernista d'uns senyors de Barcelona que estiuejaven aquí. La Salada va fer-se popular molt aviat en el poble per la seva simpatia i espontaneïtat. No va aguantar massa temps amb aquesta família i va anar a treballar en un balneari, on va conèixer en Litu, que no trigà massa en engatussar-la i convertir-la en la seva mussa.

La tragèdia de la Guerra va acabar amb aquesta història d'amor, ja que pocs mesos després de començar la revolta militar, i en Litu va apuntar-se a l'exèrcit per defensar la República. El destí va fer que després de caure ferit fos traslladat a un dels hospitals militars instal·lats en els Balnearis de Caldes, on va morir atès per la infermera voluntària Marieta de Sitges que, com tantes altres dones, passava moltes hores cuidant malalts i ferits de guerra.
La vida, però, va continuar i ella no va ser mai més la Marieta "salada" de Sitges. La Maria, després de la tragèdia de 36-39, va quedar-se a Caldes, on anys més tard va casar-se amb un noi del poble, amb qui va tenir cinc fills. I molts dels seus nets corren encara entre els caldencs.

És molt possible que algú sostingui que la figura femenina de l'escut de Caldes és més antiga que tot això. No en féu massa cas. Deixeu que tothom pensi el que més li convingui.

LA LLEGENDA que vols viure

Recull de llegendes i patrimoni intangible

CALDES DE MALAVELLA